

OFIZIO ETA TITULU NORTASUNA HONDARRIBIKO ETXE IZENETAN

Ipistiku (Epistei). 1965.

Oso ezaguna zaigu Batxillerenea ere, 1787ko zentso hartan *Bachillere-nea* bezala agertzen zaiguna. Gau egun, zerbait ikasia den guziek dute batxiller titulua, baina hemezortzigarren mendean ez zen normahi.

Orain hain ezaguna zaigun Biskundi auzoak, bere izena, lehen toki hartan zen etxe batetik hartua du. Etxe hura, 1857. urtean *Viskundinea* bezala agertzen da probintziako Nomenklatorrean eta, zalantzarik gabe, bizkondearen etxea zela erakusten du.

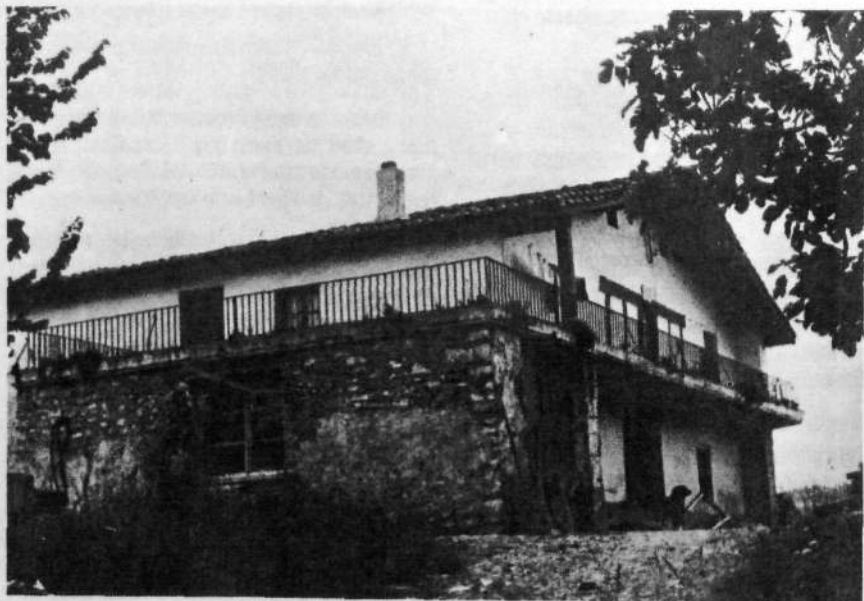
Ttun-ttun joleak emango zion izena Danboliñenari. hau ere, gutxienez, hamazortzigarren mendetik datorkigu, 1787an *Tanboliñenea* eta 1857an *Danboliñenea* agertzen denez.

1787an *Herreronea* eta 1857an *Erreronea* agertzen zaiguna, behar bada, ofiziozkoa ezezik deituratikakoa izan daiteke, zeren 1638rako Hondarribian bertan agertzen bait da deitura hori, Miguel de Aguinaga y Herrero. Handik hasia ote? Garai haietan erraz egiten bait zuten lehen deitura bigarrengoarekin trukatzea ere.

Edonork dakien bezala, Hondarribiko baserri baten izena da Ipiztiku. Bat batean izen arraroa edo bitxia iduritzen zaigu. Etxe horren lehen berria Isastik eman zigun 1625. urtean idatzi zuten *Compendio historial...* liburuan, "*Castezar ó Ipizticu*" izendatuz. Gaur egun Lapurdin erabiltzen den Apezpiku (Obispo, gure egunotako Gotzaia). Axularrek 1653an argitaratu zuten *Gerro* liburuaren "Gomendiozko karta" hartan Bertrand de Echaus apezpikuar

Arotz ofiziodunaren etxea dugu ordea Arotzena; 1787ko zentso zerrendan *Arozena* eta 1857. urtean Diputazioak argitaratu zuen *Nomenclátor de la Provincia de Guipúzcoa* liburuan, *Arotsena* bezala aurkitzen duguna. Hortik ikus, behar bada, ordurako nahastuak zirela *z* eta *s*-ren bereizketa gure herrian.

Gaur egun Balestenea izenez eza gutzen dena, *Ballestarianea* zen 1787an, eta *Ballestanea* 1857an. *Ballesta*, *armarena* ala *zalgurdiarena* ote zen? Azken honena seguruenik. Dena dela, hor dugu ofiziodun baten izenaren lekuko.

Balestenea.

Antroponimia, patronimia eta toponimia, hara hor Euskal Herriko adibide nagusiak etxe eta deitura izenen jatorritzat. Hondarribia har dezagun adibidetzat eta kale kaskotik kanpora aurkitu genezazkeen etxe izenik gehienak, baserriak barne direla, noski: pertsona izena, jatorrizko deiturarena (nahiz bataio izenetikakoa zein ezizen edo izengoitizkoa) edo leku-izenetikakoa aurkituko ditugu maizenik. baina, horiez gainera, badira titulu edo ofiziozkoak ere. Azken hauek, benetan interesgarriak historian zehar nor zein zen edo zertan ari zen jakiteko. baita ere izen hori noiztik datorren jakitea. Horien lehen agiriak hatzematea gauza nekeza baldin bada ere, horretan ahalegindu gara.

Artikulu honetan emango ditut hamar etxeren zenbait adibide:

Jaizkibel mendiko hondar-harria, bertako euskaran mimarria deritzen zaiona, etxegintza eta elizak eraikitze-ko hain estimagarria zen garaian, har- ginik ez zen faltako Hondarribian.

Horren lekukorik aski bada agiri zaharretan zein Jaizkibel mendiko harrobi zaharretan. Baina, norbait bazen garairen batean ofizio hortan besteak baino trebeagoa edo berezitasun nabarmenak erakutsi zituena, doain horiegatik etxe bat izendatzen bait da *Argiñenea*; 1787. urtean Floridablanka kondearen aginduz egin zen zentsoan, han bait dator *Argiñenea*.

era honetan egiten zion eskaintza: "...çuc ere Baionaco Ipizticu cinenean", esaldiaren muinean esan nahia aitor-tuz. Ubillos gipuzkoar idazleak ere ha-la erabili zuen 1785ean argitaratu zuen *Christau doctriñ berriecarlea* zeritzan liburuan. 1857. urteko Nomenklatorrean berriz, Hondarribiko bi etxek daramate izen hori, bata *Ipisticu* eta besteak *Ipisticunea*. Argi dago lehenengo delat zaharra eta bigarrena handik alde zuen familikoren batek erakia. F. Porturen *Fuenterrabia. Notas históricas y curiosidades* liburuan aurkituko ditugu biak, 306. orrialdean, sagardotegiak aipatzean; bi etxeotan bait ziren sagardotegiak 1934. urtea baino lehen. Ipizticu Arkoll goiti Jaizubia aldera eta Ipiztikunea Madalengaitetik Akartegi partean. Miguel de Lizardi Ipisticu herrikoseme jatorren artean agertzen da 1638. urteko zerrendan. Guk aipatzen dugun base-ria ipiztikuren baten egoitza edo jabe-gokoa zen noski. Bertako semeetarik bat bazen XVI. mendean Cristobal de Rojas y Sandoval, zeinengandik dato-rreren hirian "Calle del Obispo" eta dite-keena pertsonaia horrekin zer ikusirik (1).

Konsul zenaren etxeak ere, bere izena hartu zuen, Konsulanea, 1787ko zentso hartan agertzen denez. Orain *Consolenea* bezala agertzen da (be-harbada ahoskatzean ala erabiliko zu-ten), baina 1857ko Nomenklatorraren zerrendan argi dator, Consulaenea.

XVI. mendetik XIX.era arte, Itsas-kofradiak izendaturik, bi "Jueces Cónsules de Mar" izaten ziren arartekotza betetzeko, 1566. urteko Ordenantzak jasotzen dutenez eta horien egitekoa zen portuko gorabeherak zaindu eta auziak konpondu. Bizkaiko zenbait portutan Instruman deitzen zitzaien.

Telleria, 1787ko zerrendan aipatzen da, baserri etxe hori hutsik zegoela aditzera emanaz, baina 1857ko etxe zerrendan berriz dator. Geroztik galdua da nonbait. Egia esan, *Telleria*, ofizio bera baino areago zen lantegia,

baina teilagina edo teilaginak ere bazi-rela adierazten digu.

Horietatik ohartuko gara etxe izen bakoitzak zernolako adibideak ematen dituen, deituentzat ezetik biztanleen ogibide eta ekintzak ezagutzeko; horiei esker, ulert errazago egingo zaizkigu ondare bezala historiarentzat eskaintzen dizkiguten adibide jakingarriak.

Juan San Martin

(1) Pertsonaia horri buruz, ikus *Hondarribia Aldizkariaren* 44. zenbakian argitaratu nuen "Cristobal de Rojas y Sandoval (1502-1580)" idazlana, 16-17. orrialdeetan.

Gaur egungo Bixkundi.

"HONDARRIBIA" ALDIZKARIA IZEN HAUEI ESKERRAK ZABALTZEN DA HERRIAN:

Portuan: LANKIDE AURREZKIA
OLEARSO LIBURUDENDA
MEI
GOIKOETXEA JANARI DENDA
AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA
GAUR ALDIZKARI DENDA
LAPITZ ESTANKOA
ARAZENA HARATEGIA
INOXENTXI ALKAIN
GAXEN CROISSANTERIA
IZA LIBURUDENDA

Alde Zaharrean:
ARMA PLAZAKO ESTANKOA
FINA-REN DENDA

Damarrin: LIBURUDENDA

Santa Engrazian:
LEKUONA JANARI DENDA

Amuten: ANZA JANARI DENDA
LUISEN HARATEGIA

Mendelun:
ESTANKOA
ARRATIBEL OKINDEGIA

Sokoan: SOKOAKO LIBURUDENDA

MILA ESKER DENOI!!!